

Aikuistumisen tuen kokonaisuudistus – yhdenvertainen tuki ja palvelut nuorille vuoteen 2027 mennessä

Yhdessä aikuisuuteen – Elämässä Eteenpäin (YEE) -hanke vauhdittaa aikuistumisen tuen kansallisen ohjelman laatimista ja toimeenpanoa sekä lainsäädännön uudistamista nuorten tuen ja palveluiden kokonaisvaltaiseksi kehittämiseksi.

YEE-hanke tarkastelee aikuistumisen tuen kehittämistä ja uudistamista erityisesti kahden nuorten ryhmän näkökulmista: lastensuojelun jälkihuoltoon oikeutetut aikuistuvat nuoret ja ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleet aikuistuvat nuoret. Heidän lisäksi kansallisessa kehittämisessä on huomioitava muut erityisen haavoittuvassa asemassa olevat nuoret ja nuorten ryhmät, joiden tulee saada nykyistä helpommin ja vahvempi aikuistumisen tuki.

- ✓ Ilman aikuistumisen tuen sisällön nykyistä parempaa määrittelyä, ohjausta, tietoperustan, seurannan, arvioinnin ja valvonnan toteutusta laatu ei parane.
- ✓ **Lainsäädäntöä tulee uudistaa yhdenvertaisen aikuistumisen tuen vahvistamiseksi (merkintä *).**

Aikuistuvilla nuorilla tarkoitamme tässä 18–25-vuotiaita nuoria aikuisia katso mm. lastensuojelulaki ”LSL” (417/2007), kotoutumista edistävä laki ”KL” (1386/2010), sosiaalihuoltolaki ”SHL” (1301/2014), nuorisolaki ”NL” (1285/2016), terveydenhuoltolaki (1386/2010). Lisäksi tarkoitamme siirtymävaiheessa olevia 16–17-vuotiaita nuoria ja 25 vuotta täyttäneitä nuoria aikuisia.

Aikuistumisen tuen palvelulupaus nuorelle

jokaisella nuorella on

- ✓ oma koti, riittävät asumisen valmiudet ja asumisen tuki.
- ✓ arjen proaktiivinen, rinnalla kulkeva, yksilöllinen, pitkäjänteinen tuki
- ✓ taloudellinen tuki ja taloustaitojen tuki
- ✓ pääsy työhön ja opiskeluun sekä niissä pysymisen tuki.
- ✓ tuki muihin palveluihin pääsemiseksi
- ✓ tuki osallisuuden vahvistumiseksi yhteiskunnassa.

Nuori saa matalan kynnyksen tukea ja apua ilman ajanvarausta myös virka-aikojen ulkopuolella.

Riittävä tuki on varmistettava

Erityinen haavoittuvuus taustan ja vanhemmuuden tuen puutteen vuoksi tulee huomioida tukea ja palveluita järjestettäessä*.

- ✓ Oikeus keskusteluapuun ja halutessa terapiaan traumaattisten kokemusten käsittelemiseksi. *
- ✓ Nuoren pääsy muihin tarvitsemiinsa palveluihin tulee varmistaa koordinoivalla tuella ja sovitulla yhteistyökäytännöllä. *
- ✓ Osaamis- ja tukikeskuksiin (OT) muodostetaan aikuistumisen tuen erityistason monialaisia tiimejä tukemaan perustason työtä.*

Tässä mainitut aikuistuvien nuorten ryhmät tulee lähtökohtaisesti arvioida kuuluvaksi sosiaalihuoltolain mukaan erityistä tukea tarvitseviksi henkilöiksi (3 § 3.kohta)*. Tällä taataan

- ✓ Oikeus omaan sosiaalityöntekijään: nimetty sosiaalityöntekijä (42 §).
- ✓ Oikeus rinnalla kulkevaan ohjaukseen ja henkilökohtaiseen aikuistumisen tukeen.

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Työntekijäresurssit ja osaaminen tulee varmistaa

Lainsäädännöllä tulee varmistaa, että henkilöstömitoitus aikuistumisen tueksi on riittävän pieni laadukkaan palvelun turvaamiseksi (suuntaa antava):

- ✓ Maksimissaan 50 nuorta / sosiaalityöntekijä ja 25 nuorta / sosiaaliohjaaja. *
- ✓ Vaikeimmassa tilanteessa olevat nuoret tarvitsevat pitkäjänteisesti tukea 10 nuorta / ohjaaja *. Tuen tarve voi kestää useita vuosia.
- ✓ Nuorten määrä kasvaa lähivuosina Kotoutumislain ja LSL ikärajan noston (25 v.) vuoksi. On varmistettava resurssien riittävyys muutostilanteessa.*

Tuen ja palveluiden tulee olla nuorten tarpeita vastaavia.

- ✓ Kaikilla työntekijöillä tulee olla traumatietoisien työskentelyn osaamista.
- ✓ Tuki tulee organisoida niin, että sosiaalialan perusosaamisen lisäksi on perhetyön, traumatyön, mielenterveys- ja päihdetyön, vanhemmuuden, terveyspalveluiden, opiskelun, työllistymisen ja kulttuurisen moninaisuuden osaamista (työntekijöillä sekä tiimissä tai muutoin resurssina).*
- ✓ Esimerkiksi systeemisen toimintamallin johtamisen rakenteilla tarvittava osaaminen saadaan käyttöön verkostoista.
- ✓ Kokemusasiantuntijoiden osaamista tulee hyödyntää palveluiden suunnittelussa, kehittämisessä, toteutuksessa ja arvioinnissa.*

Työntekijöiden osaaminen on sovitettava nuorten tarpeisiin

- ✓ Osaaminen tulee varmistaa kansallisesti ja alueilla tarjoamalla koulutusta ja täydennyskoulutusta.
- ✓ Sote-alan pitovoimaa tulee lisätä, niin että työntekijävaihtuvuus vähenee ja nuoret saavat tarvitsemansa pitkäjänteisen tuen.
- ✓ Uralla etenemiseen tulee tarjota urapolkuja ja sitoa palkkakehitysosaamiseen, työtehtäviin ja kokemukseen.

Lakien nykyistä tarkemmalla sisällöllisellä säätämällä*, kansallisilla ohjeilla sekä valvonnalla tulee varmistaa nuoren oikeus saada

- ✓ riittävästi tietoa tuesta ja palveluista
- ✓ valmennusta arjen taitojen oppimiseen ennen siirtymää, siirtymävaiheessa itsenäiseen arkeen ja osana aikuistumisen tukea. Sisältönä mm. asuminen, talous, ihmissuhteet.
- ✓ riittävä ja yhdenvertainen tuki asumiseen ja arkeen mm. nuorilähtöinen asumisjärjestely hänen täyttäessään 18 vuotta, mahdollisuus jäädä sijaishuoltoon tai saada sieltä tukea, saada tuettua asumista tai asumisen tukea.
- ✓ taloudellista tukea ja talousohjausta yhdenvertaisesti.
- ✓ ylläpitää nuorelle tärkeitä, pitkäaikaisia ihmissuhteita taloudellisesti ja käytännössä.
- ✓ tarvitsemansa muu aikuistumisen tuki ja palvelut yhdenvertaisesti.
- ✓ osallistua omiin palveluihin ja palveluiden kehittämiseen.
- ✓ vertaistukea osana muuta tukea ja palveluita.
- ✓ sosiaalihuollon tarpeen kokonaisarviointi* ja asiakassuunnitelmien tarkistaminen vähintään kerran vuodessa ja tarpeen mukaan.

SeAMK

SONet BOTNIA

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Erityiskysymyksiä *, lastensuojelun jälkihuollon nuoret (viittaus LSL):

- ✓ Jokaisella lastensuojelun jälkihuollon nuorella tulee olla oikeus omaan sosiaalityöntekijään ja arjen sosiaaliohjaukseen. Nykyisellään laki ei edellytä omaa työntekijää.
- ✓ Jälkihuollon nykyiset lakisääteiset sisällöt ovat selkiytymättömiä. Alueilla eriarvoistavia käytäntöjä resurssien ja toteutuskäytäntöjen näkökulmista.
- ✓ Itsenäiseen arkeen sijaishuollosta siirtymien valmistelu ei toteudu laadukkaasti.
- ✓ Asumisharjoittelua ei ole tarjolla, vaikka se on tärkeä siirtymävaihe, oikeutta jäädä sijaishuoltopaikkaan ei ole tarpeesta huolimatta.
- ✓ Itsenäistymisvarakäytäntöjä tulee yhdenvertaistaa.

Erityiskysymyksiä*, ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleet nuoret (viittaus KL):

- ✓ Nuoren tukitoimien tulee jatkua taloudellisesti ja arjen tukena, vaikka nuori saa Suomen kansalaisuuden (x).
- ✓ Lasten ja nuorten tukitoimet tulee siirtää sosiaalihuoltolain piiriin (x).
- ✓ Kustannukset tulee korvata 25-vuotiaaksi ja luovutaan 10 vuoden enimmäisajasta (x).
- ✓ Nuorella tulee olla subjektiivinen oikeus tukitoimiin, etenkin sosiaalihuollon aikuistumisen tukeen*
- ✓ Nuoren tulee saada riittävä tuki perheenyhdistämiseen ja perheen kotoutumiseen Suomeen.*
- ✓ Työntekijöiden erityisosaaminen ilman huoltajaa tulneiden lasten ja nuorten kanssa työskentelyssä tulee varmistaa*
- ✓ Rasismiin ja eriarvoistaviin käytäntöihin tulee puuttua nykyistä vahvemmin.

Näitä x esitetty luonnoksessa Hallituksen Esitykseksi eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi 2.5.2022

Aikuistumisen tuen sisältö tulee kuvata nykyistä selkeämmin ja **laatia laatusuositus** kriteereineen aikuistumisen tuen järjestämiseksi ja seuraamiseksi kansallisesti ja alueilla.

Tietopohjaa tulee viivytyksettä vahvistaa

- ✓ Aikuistuvia nuoria ja palveluita koskevaa tietoa kunnissa ja hyvinvointialueilla tulee systemaattisesti kerätä, koostaa ja analysoida tuen ja palveluiden rakentamiseksi, resursoimiseksi, seuraamiseksi ja arvioimiseksi.*
- ✓ Valtion budjetista tarvitaan määräraha aikuistumisen tuen tietopohjan rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi monialaisesti.
- ✓ Palveluiden toteutumista, laatua ja vaikuttavuutta tulee seurata, myös henkilöstömitoituksia ja työntekijöiden osaamista ja palvelukokemuksia.*

Ajankohtaista

Lastensuojelun jälkihuollon aikuistuvien nuorten ja ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulneiden aikuistuvien nuorten **tuki ja palvelut tulee taata sote järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueille 1.1.2023**. Tämä edellyttää kansallista ja aluekohtaista tarkastelua ja alueiden välistä vuoropuhelua kansallisesti tukien: nuoret, resurssit ja osaaminen. Monialainen tuki kuntien ja hyvinvointialueiden välillä tulee sovittaa yhteen. Aikuistumisen tuen päävastuun tulee olla sosiaalihuollolla.

Tarkastelun kohteena olleiden kahden nuorten ryhmän lisäksi tulee löytää **muut**

SeAMK

SONet BOTNIA

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖDiakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

rakenteellisen eriarvoisuuden loukkoon jääneet nuoret esimerkiksi mielenterveys- ja päihdehaasteita kokeville tulisi varmistaa riittävä tuki arkeen ja aikuistumiseen.

Aikuistumisen tuen laatusuositus tulee laatia yhdessä nuorten, läheisten ja monialaisen ammattilaisjoukon kanssa.

Aikuistumisen tuen kokonaisuudistus edellyttää kansallista aikuistumisen tuen ohjelman laatimista ilmiölähtöisesti ja

monialaisesti yhdessä eri ministeriöiden, kuten STM, OKM, TEM, OM, SM kanssa huomioiden makro-, meso- ja mikrotaso.

Yksityinen ja julkinen sektori tulee kytkeä velvoittavalla lainsäädännöllä nykyistä paremmin yhteen niin kansallisesti, hyvinvointialue- kuin paikallistasolla. Yhteistuotanto & yhteisövaikuttavuus tulee nostaa esiin. Lainsäädäntöä tulee tarkastella usean lain näkökulmista.

Viedään yhdessä **Aikuistumisen tuen kokonaisuudistus** osaksi kevään 2023 hallitusohjelmaa!

Aikuistumisen tuki turvaa nuoren siirtymän itsenäiseen arkeen hyvään elämään. Tuki

- ✓ ehkäisee **ylisukupolvista huono-osaisuutta**
- ✓ ehkäisee syrjäytymistä, auttaa ulos syrjäytymiskierteestä.
- ✓ varmistaa sijaishuollon tai perheryhmäkodin aikaisten hoivan ja tuen hyödyn toteutumisen: Esimerkki sijaishuollon kustannus 500 000 €, aikuistumisen tuki 7 vuotta +50 000 € /nuori
- ✓ Antaa valmiudet ja tuen aikuistumiseen nuorille, jotka ovat jääneet aiemmin vaille riittävää tukea.

Julkaisuja: YEE-hankkeen julkaisuja

- Hirschovits-Gerz, Tanja, Weckroth, Niina, Heino, Tarja (toim. 2020). Ikkuna aikuistumiseen: Selvitys lastensuojelun jälkihuollon ja ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden nuorten tuesta ja palveluista. julkari.fi/handle/10024/144027
- Lastensuojelun jälkihuolto on sinun oikeutesi -esite 2022. julkari.fi/handle/10024/144346
- Kotojälkihuolto ilman huoltajaa maahan tulleille aikuistuvilla nuorilla -esite, 2022. julkari.fi/handle/10024/145645
- Lastensuojelun jälkihuollon sekä ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden aikuistuvien nuorten terveiset eduskunnalle 23.9.2022. pesapuu.fi/wp-content/uploads/2022/09/Eduskuntaviestit-1.pdf

Muita julkaisuja

- Yliruka, Laura, Kantoluoto, Anne, Heino, Tarja, Laine, Terhi Hipp, Tiia 2020. Itsenäistymistä ja hyvinvointia tukeva jälkihuolto ja nuorten aikuisten sosiaalityön mallinnus: Osana lastensuojelun VIP-nuoren palvelupolkua. julkari.fi/handle/10024/140573
- Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti: Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmä. Valtioneuvosto 2019. julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161637
- Poliittikasuositus: Lastensuojelun jälkihuollon asiakkaat tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea 2022. Lastensuojelun keskusliitto. lkl.fi/julkaisut/politiikkasuositus-lastensuojelun-jalkihuollon-asiakkaat-tarvitsevat-kokonaisvaltaista-tukea/

Lisätietoa: www.thl.fi/yee

THL: Tanja Hirschovits-Gerz, projektipäällikkö, Yhdessä aikuisuuteen – Elämässä Eteenpäin (YEE)-hanke, THL tanja.hirschovits-gerz(at)thl.fi, 0295247954; SONet BOTNIA: Silva Sevola, hankekoordinaattori, silva.sevola(at)seamk.fi; Pesäpuu: Helena Inkinen, projektikoordinaattori, helena.inkinen(at)pesapuu.fi; Diakonissalaitos: Kaisa Eichhorn, koordinaattori, kaisa.eichhorn(at)hdl.fi

SeAMK

SONet BOTNIA

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto